

DOVANA AR KYŠIS?

Ar galime atsidėkoti chirurgui prieš operaciją? Ne. O po ilgos, sudėtingos, bet sėkmingos operacijos? Taip pat ne? Tai kaip atsidėkoti rūpestingam gydytojui teisėtu būdu? Norint atsakyti į šiuos klausimus, būtina žinoti kyšio ir dovanos esminius teisinius skirtumus taip pat ir pasekmes už teisės normų pažeidimą.

DOVANA – bet koks vertę turintis daiktas ar nauda, kaip draugystės ar dėkingumo ženklas neatlygintinai įteikiama pagal nusistovėjusias tradicijas ar papročius. Dovanojimo, kaip sandorio, pagrindinė ypatybė – neatlygintinumas. Dovanojimo atveju nesiekiami ir nelaukiama jokių apdovanotojo asmens veiksmų, nedaroma įtaka jo valiai, nesitikima kažkokio grįžtamojo ryšio, dovanojimas nesusijęs su užimamomis pareigomis. Dovanas sąlyginai galima suskirstyti į kelias rūšis: • dovanos, gaunamos iš artimųjų asmenų tam tikromis progomis (per gimtadienius, šventes...), • dovanos, gaunamos oficialių susitikimų metu, pagal tarptautinius protokolus ar tradicijas, • dovanos, kurios paliekamos, perduodamos, atsiunčiamos, ir t. t. Prieš priimant tokias dovanas, reikia išsiaiškinti, už ką jos buvo perduotos. Nors dovanos teikiamos nesitikint mainais gauti kokį nors atlygį, tačiau priklausomai nuo dovanos vertės, nuo to, kam, kokiomis aplinkybėmis, kaip dažnai ir koku tikslu ji teikiama, tam tikrais atvejais jos gali būti traktuojamos kaip kyšis. Kyšis negali būti dovana. O dovana kyšiu tam tikrais atvejais gali būti - jei „dovanojant“ daroma prielaida, kad apdovanotasis turi už tai kažką padaryti ar kažko nedaryti, arba jau yra kažką padaręs. Tai nėra dovana ir nėra dovanojimas. Toks „dovanojimas“ teisiškai vadinamas papirkimu.

KYŠIS – tai už tam tikrą elgesį gauta neteisėta turtinė nauda. Nesvarbu, ar gauta sau, ar kitam asmeniui, turi ekonominę vertę rinkoje ar ne, materialią (daiktai, pinigai, alkoholio butelis...) ar nematerialią (pelningi ryšiai, konfidencialios informacijos atskleidimas, sutaupymas nemokant už paslaugą...). Kyšis duodamas ne šiaip sau, o siekiant, kad ėmėjas: - atliktų tam tikrus neteisėtus veiksmus arba, - neatliktų jam priklausančių atlikti arba, - atlikdamas teisėtus – suteiktų pirmumo teisę.

Kyšiu siekiama asmeninės naudos, veikiant neteisėtai. Kyšį galime įvardinti kaip paperkamąją dovaną. Kyšis, skirtingai nuo dovanos, paprastai yra išankstinio susitarimo pasekmė, jo dydis veikia kvalifikavimui įtakos neturi, jis svarbus tik skiriant bausmę. Netgi smulkaus kyšininkavimo atveju iktėsininio tyrimo institucijos neturi kitos alternatyvos, kaip baudžiamąją bylą perduoti teismui. Teismas galbūt ir įvertintų kaip mažareikšmę veiką ir galbūt atleistų nuo baudžiamosios atsakomybės, tačiau pagrindas taikyti asmeniui drausminę atsakomybę vis tiek išlieka. Todėl jei atsidėkojama gydytojui už sėkmingai atliktą sudėtingą operaciją ar profesionalų gydymą, tai nėra dovana net ir tuo atveju, jei pacientas tai daro geranoriškai ir nuoširdžiai: įstatymai tokią veiką traktuoja vienareikšmiškai – kyšio davimas. Už kyšio davimą (papirkimą) gali būti pritaikytos Baudžiamojo kodekso (BK) nuostatos, kadangi tokia veika užtraukia baudžiamąją atsakomybę. Į klausimą, kaip atsidėkoti gydytojui, atsakysime kitu retoriniu klausimu – ar galime atsidėkoti, pavyzdžiui, teisėjui, kuris po metus - kitus trukusio proceso priėmė palankų išteisinamąjį nuosprendį? Skirtumas tarp šių garbingas pareigas užimančių asmenų atsakomybės prasme yra nebent tas, kad teisėjas yra valstybės tarnautojas, o gydytojas – asmuo, prilygintas valstybės tarnautojui, tačiau tiek vieni, tiek kiti, jei padaro nusikalstamas veikas, traukiami baudžiamojon atsakomybėn pagal tą patį BK straipsnį – kyšininkavimą. Kyšininkavimas suprantamas kaip: - kyšio priėmimas; - kyšio pažadėjimas; - kyšio reikalavimas; - susitarimas priimti kyšį; - provokavimas duoti kyšį. Privalome įsisąmoninti, kad už tam tikras paslaugas duodami kelių policininkui, gydytojui, inspektoriui, valstybės ar savivaldybės tarnautojui, arba bet kuriam kitam asmeniui, prilygintam valstybės tarnautojui (žr. BK 230 str.), jie – priimdami, darome kriminalinius nusikaltimus – kyšininkavimą (ėmėjas) ir papirkimą (davėjas) - už kuriuos Baudžiamasis kodeksas numato laisvės atėmimo bausmę. Tiek kyšininkavimas, tiek papirkimas yra baigtas nusikaltimas ne nuo kyšio priėmimo perdavimo, o jau nuo susitarimo, pažadėjimo, reikalavimo arba provokavimo momento. Objektvumo dėlei reikia pažymėti, kad atriboti kyšį nuo dovanos kartais būna pakankamai keblu - tai yra įrodinėjimo dalykas, nes kiekvienas atvejis yra specifinis.

Bendraudant su klientais, reikia vengti frazių, kurios gali sudaryti prielaidą, kad provokuojate duoti kyšį, pvz.: „Čia reikėtų papildomai padirbėti, suderinti, pažiūrėsim“..., „Jūsų atvejis sudėtingas, nežinau, bus sunku, gal...“ ir pan. Geriau sakyti: „Mūsų pareiga Jums padėti pagal nustatytas procedūras, tą aš ir stengiuosi padaryti“. Prieš apsisprenddami priimti (įteikti) dovaną, pagalvokite apie: • dovanos įteikimo aplinkybes: priežastis, vietą, laiką, būdą; • dovanos vertę: ar ji adekvati, ar neviršija įprastos komercinės praktikos; • asmens ketinimus (pagarba, nuoširdus dėkingumas ar jūsų priimami sprendimai?); • dovanojimų periodiškumą (pernelyg dažnos turėtų kelti susirūpinimą); • ar nesukompromituosite įmonės ir pats nebūsate apkaltintas korupcija? • ar nesusidarė klaidinga nuomonė, kad atsidėkojimo laukėte? • ar kas nors gali suabejoti jūsų savarankiškumu atėityje, priimant sprendimus? • ar nebūsate įsipareigojęs dovanotojui, ar neteks nusišalinti nuo klausimų sprendimo? • ar nekels diskomforto jausmo, kad dovanojimo faktas taps viešas?

Darbuotojams - Niekada nepriimkite dovanų, jeigu: • tai gali sukelti interesų konfliktą; • yra pagrindo manyti, kad siekiama palankumo; • dovanos teikiamos dėl Jūsų vykdomų funkcijų; • dovanojama grynaisiais pinigais (bus sunku įtikinti, kad tai ne korupcija); • dovanojama pernelyg dažnai; • dovanos neadekvačiai brangios, • jeigu jas teikia pirkimų – pardavimų procedūrų dalyviai. Tačiau kartais gali pasitaikyti taip, kad atsisakant priimti nekaltą padėką galima įžeisti klientą, kurio ketinimai patys geriausi, atsisakykite dovanos - neįžeidžiant kliento, nesudarant įspūdžio „mažai atnešė“ ir paaiškinkite motyvus: neleidžia taisyklės, griežta vadovybės pozicija ir pan. Visada, kai kyla abejonių – kyšis tai ar dovana, baudžiama už tai, ar ne, teisingiausia - nesitarti, nežadėti, nedovanoti, neimti ir neduoti.